

Кіра БАЙША,

orcid.org/0000-0002-4633-7579

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцентка кафедри галузевого перекладу та іноземних мов
Херсонського національного технічного університету
(Херсон, Україна) bayshakira@gmail.com*

Лариса СІДЕЛЬНИКОВА,

orcid.org/0000-0001-7182-2923

*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Херсонського національного технічного університету
(Херсон, Україна) larisa1907s@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКЦІЇ ЯК ЖАНРУ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

У статті проаналізовано особливості лекції як жанру наукового стилю в аспектах інформативності, ілюстративності, інтерактивності і адаптивності. Охарактеризовано ключові аспекти перекладу лекції з англійської мови на українську у відповідності до різних видів інформації, які вона містить: когнітивна (фактологічна), емоційна, оперативна.

Визначено відмінні особливості когнітивної складової англійської лекції: активне використання засобів діалогічності, чітке позначення тематичних зв'язків і переходів за допомогою риторичних питань, систематизація та узагальнення інформації для ясності і чіткості. Обґрунтовано, що при перекладі цього виду інформації доцільно використовувати такі мовні засоби: терміни, аббревіатури, нейтральна лексика, складні слова, пасивні конструкції, що забезпечують об'єктивність подання інформації, високий рівень абстрактності.

Продемонстровано ключові особливості передачі емоційної інформації при перекладі: наявність емоційних елементів, інверсії, використання підсилювальних слів, словосполучень і конструкцій, часте вживання порівнянь для наочного та детального опису об'єкта, факту, явища, адекватний переклад мовних метафор, наявність авторських метафор для надання аргументації більшої переконливості викладу тих чи інших фактів, адекватний переклад мовних метонімії, переважне опущення контекстуальних метонімії та епітетів образності шляхом заміни слів із емоційним забарвленням нейтральними синонімами.

Визначено ситуації використання оперативної інформації: звернення до слухачів – спонукання до дії, питання до слухачів з метою перевірки знань, заклик перевірити самостійно факти. Акцентовано, що успішність лекції залежить не тільки від якості перекладу, але і від багатьох інших факторів, зокрема кваліфікації лектора, підготовленості матеріалу та залученості аудиторії.

Ключові слова: *переклад, науковий стиль, лекція, когнітивна інформація, емоційна інформація, оперативна інформація.*

Kira BAYSHA,

orcid.org/0000-0002-4633-7579

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Specialized Translation and Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) bayshakira@gmail.com*

Larysa SIDELNYKOVA,

orcid.org/0000-0001-7182-2923

*Doctor in Economics, Professor,
Head of Department of Finance, Accounting and Taxation
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) larisa1907s@gmail.com*

SPECIAL POINTS OF TRANSLATING A LECTURE AS A GENRE OF SCIENTIFIC TEXT

The article analyses the features of the lecture as a genre of scientific style in the aspects of informativeness, illustrativeness, interactivity and adaptability. The key aspects of translating a lecture from English into Ukrainian are characterised according to the different types of information it represents cognitive (factual), emotional, and operational.

The specific features of the cognitive component of an English-language lecture are identified: active use of dialogic tools, clear indication of thematic connections and transitions with the help of rhetorical questions, systematisation and generalisation of information for clarity and intelligibility. It is argued the following linguistic tools should be used in the translation of this type of information: terms, abbreviations, neutral vocabulary, complex words, passive constructions that ensure the objectivity of information presentation and a high level of abstraction.

The key features of emotional information conveyed in translation are demonstrated: the presence of emotional elements, inversion, the use of reinforcing words, phrases and constructions, frequent use of comparisons for a clear and detailed description of an object, fact, phenomenon, adequate translation of linguistic metaphors, the presence of author's metaphors to provide arguments for a more convincing presentation of certain facts, adequate translation of linguistic metonymies, preferential omission of contextual metonymies and epithets of imagery by replacing words with emotional connotations.

The cases of using operational information are identified: an appeal to the audience – a stimulus to action, questions to the listeners to test their knowledge, an invitation to check the facts independently. It is highlighted that the success of a lecture depends not only on the quality of translation, but also on many other factors, including the lecturer's qualifications, material preparation and engagement of the listeners.

Key words: translation, scientific style, lecture, cognitive information, emotional information, operational information.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день у сфері перекладу набуває актуальності вивчення особливостей наукових жанрів та їх перекладу з урахуванням специфіки наукового тексту, загальномовних питань і вузької термінології. Наукові тексти характеризуються особливим стилем написання, складністю у сприйнятті і формально-логічним стилем. Лінгвістично, такі тексти мають свою унікальну граматику, стилістику та лексичне наповнення. Переклад таких текстів зазвичай вимагає бази фонових знань з відповідної тематики, що вже сформувався.

Одним з видів наукового тексту є лекція, яка належить до класичного жанру красномовства. У сучасних умовах цей жанр зазнає змін, що призводить до трансформації деяких його інституційних характеристик. Проте лекції досі залишаються однією зі стандартних форм викладання теоретичних основ, які є невід'ємною частиною навчального процесу та популяризації певного наукового напрямку. Наразі англійська мова є майже універсальною мовою науки, тому важливо звертати увагу на особливості перекладу лекцій як наукових текстів з англійської на українську мову.

Аналіз досліджень. Сучасна лінгвістика досягла значних успіхів у дослідженні наукового стилю текстів, зокрема лекцій. Зайцев О.Б. (Зайцев, 2001: 8–9) виділяє такі особливості наукового стилю на різних рівнях, як порядок слів, переважання пасивних конструкцій та складнопідрядних речень із ознаками мети, причини, наслідку, результату, використання слів лише у прямому значенні, точність і лаконічність наукового стилю. Карабан В.І. акцентує увагу на таких рисах наукового стилю, як ясність, точність, лаконічність, логічність (Карабан, 2004: 207), а Селігей П. визначає стислість як розумне співвідношення інформативності та надлишковості (Селігей, 2016: 417).

Горошкіна О.М. зазначає, що існує понад 50 жанрів наукового стилю, і пропонує детальну

класифікацію жанрів наукових текстів, розділяючи їх на: – ядерні (наукова стаття, науково-технічний звіт, монографія, дисертація); – суміжні (підручник, довідник, рецензія, анотація, реферат, тези, рекомендаційна рецензія) (Горошкіна, 2013: 20). Ф.С. Бацевич серед жанрів англомовних наукових текстів виділяє оглядові та експериментальні статті, матеріали наукових конференцій, наукові статті, інтерв'ю, анотації, рецензії, наукові та технічні розробки, монографії, заявки на отримання грантів, традиційна та електронна наукова кореспонденція, науково-технічні звіти, дисертації. (Бацевич, 2009: 35).

Кожен жанр наукового тексту має свої відмінності, проте дослідження показують, що незважаючи на науковість лекційних текстів, автор чи лектор неминує використовувати свій власний стиль викладу, доповнюючи його виразними засобами. Селіванова О.О. підтверджує наявність авторської оцінки фактів, явищ, аргументації, особистої позиції, а також емоційного ставлення до фактів і тез (Селіванова, 2006: 298). Таким чином, **метою статті** є аналіз особливостей лекції як жанру наукового стилю та її перекладу з англійської на українську мову.

Виклад основного матеріалу. Лекція як жанр наукового тексту має свої унікальні риси, що вирізняють її серед інших наукових жанрів. Основними з них є усний характер подання матеріалу, орієнтація на слухачів, чітка структура та використання візуальних засобів для пояснення складних концепцій. Незважаючи на основну інформаційну мету, лекція одночасно реалізує комплекс комунікативних інтенцій, спрямованих на активізацію інтелектуально-мовленнєвої діяльності аудиторії. Цей складний жанр, як засіб передачі знань у навчанні, неможливий без виконання завдань пробудження інтересу слухачів та їх переконання. Отже, лекція, вибудовуючи систему знань, переконуючи та активізуючи пізнавальну діяльність, має на меті формування світогляду студентів.

Лекціям властиві всі ознаки монологічного мовлення: попередній відбір матеріалу та обмірковування промови, послідовне викладення думок однією особою, відсутність зміни мовних ролей. Це часто сприяє формальному віднесенню лекцій лише до жанрів наукового дискурсу (Зарівна, 2011: 98). Метою створення навчальної лекції є не вирішення наукової проблеми, а передача знань студентам. Такий текст будується з урахуванням аудиторії, що є підставою для віднесення його до педагогічного типу дискурсу.

Навчальна лекція – це інформативний жанр професійної педагогічної мови, що являє собою розгорнутий підготовлений діалогізований усний монолог на визначену тему, який містить особливим чином організовану навчально-наукову інформацію, а також запис цього викладу (Іванов, 2005). Лекція має чітку структуру, яка допомагає аудиторії легше сприймати інформацію. Зазвичай вона складається з вступу, основної частини та висновку. Використання відеоматеріалів, слайдів, графіків та інших візуальних засобів допомагає краще пояснювати складні концепції, робить лекцію більш наочною та цікавою. Сучасні лекції часто включають інтерактивні елементи, такі як питання до аудиторії, обговорення та використання електронних ресурсів для спільної роботи.

На підставі проаналізованих праць можемо виокремити такі особливості лекції як жанру:

1) Мета та цілі: лекція зазвичай має на меті інформувати та освітити слухачів щодо певної теми. Вона може мати освітню мету (навчити новим знанням), мотиваційну (підштовхнути до певних дій або поглядів) або інтерпретативну (розтлумачити складні концепції).

2) Авторитет лектора: лектор є носієм знань і виступає як авторитет у темі. Це часто підкріплюється його професійним статусом, науковими ступенями та досвідом. Авторитетність лектора допомагає привернути увагу та довіру слухачів.

3) Мовний стиль: лекції наукового стилю відзначаються використанням специфічної наукової термінології, чіткістю і лаконічністю висловлювань. Мовний стиль може включати як формальні, так і більш неформальні елементи, залежно від аудиторії.

4) Ілюстративність: використання прикладів, аналогій, історій та інших ілюстративних засобів допомагає зрозуміти і запам'ятати матеріал. Лектори часто використовують життєві приклади або практичні ситуації для пояснення теоретичних концепцій.

5) Підтримка інтерактивності: лекції можуть включати інтерактивні елементи, такі як питання до аудиторії, дискусії, рефлексії та практичні

вправи. Це допомагає підтримувати увагу слухачів і залучати їх до активної участі в процесі.

б) Адаптивність: лектор повинен бути гнучким і здатним адаптувати свій матеріал у відповідь на реакції аудиторії. Це може включати зміну темпу викладання, уточнення складних моментів або додавання додаткових пояснень.

Під час перекладу лекції слід враховувати такі її особливості порівняно з іншими науковими текстами:

– виклад вивченого матеріалу у вигляді послідовної розповіді педагогом-лектором;

– висока цілеспрямованість та значна інформативність;

– можливе виявлення особистого ставлення педагога до матеріалу: з одного боку, це передача теоретичних знань, чітке дотримання змісту, з іншого – наявність емоційного забарвлення та виразності мови;

– передача не лише наукової інформації, а й можливість висвітлення проблем, взаємозв'язків та формування вміння робити висновки;

– представлення у вигляді зразка розповіді – монологу для слухачів, що включає логіку викладу, факти, зміст, тези та відповіді на запитання.

Текст лекції містить три види інформації: оперативну, когнітивну (фактологічну) та емоційну. Це вимагає різних підходів до перекладу такого типу наукового тексту, як лекція. Когнітивна інформація є розпізнаваною, отриманою і згодом інтерпретованою інформацією. У перекладі цей термін використовується для позначення об'єктивних відомостей та фактів. Будь-яка когнітивна інформація має три характеристики: об'єктивність, абстрактність та компресивність (Бабич, 2002). Її передача забезпечується за допомогою еквівалентного перекладу іноземної лекції українською мовою, у тексті якої особлива увага приділяється термінам та аббревіатурам. При їх перекладі часто використовуються:

– калькування:

The general cognitive competence of a person includes structural (declarative) and precedent knowledge. – Загальна когнітивна компетенція людини включає структурне (декларативне) і прецедентне знання.

– транслітерація:

There are lots of versions why the state was called "Rus". Some people consider that the word "Rus" formed from the name of the river Ros where Slavonic tribes lived. Other interesting version is that "Rus" comes from "rusiy" – the way they call light-haired people here. – Існує багато версій того, чому держава називалася «Русь». Дехто вважає, що слово «Русь» походить від назви річки Рось, де мешкали

слов'янські племена. Згідно з іншою цікавою версією «Русь» походить від слова «русявий» – так називали тут світловолосих людей.

Значення пасивності зберігається і перекладається зазвичай українською за допомогою зворотних дієслів.

One should carefully select words and expressions in translating a foreign text. – Необхідно ретельно підбирати слова та висловлювання під час перекладу іноземного тексту.

У англійському варіанті займенник *one* висловлює неозначено-особове значення. Українською мовою воно перекладається за допомогою неозначено-особового речення.

The application of electromagnetic effects to daily life has changed the world. For example, the installation of electric lighting in city streets has almost eliminated the previously so common night assaults. – Застосування електромагнітних ефектів до повсякденного життя змінило світ. Наприклад, установка електричного освітлення на вулицях міста майже ліквідувала раніше поширені нічні напади (Зарівна, 2011: 97).

Основною рисою лекції все ж таки є науковість, тому в мові лекторів часто спостерігається підвищена номінативність, характерна для наукового дискурсу.

... These and all other electrical devices exploit the fact that charges can flow in metals and, in particular, that electromagnetic energy can be transformed:

– into light – as in lamps, lasers, glass fibres, glow worms, giant squids and various deep ocean animals;

– into heat – as in electric ovens, blankets, tea pots and by electric eels to stun and kill prey;

– into chemical effects – as in hydrolysis, battery charging, electroplating and the brain;

– into coldness – as in refrigerators and Peltier elements, but in no known living system;

– into radio wave signals – as in radio and television, but in no known living system;

– into stored information – as in magnetic records, computers, animal and human memory (Іванов, 2005).

Цей приклад демонструє використання лектором віддієслівних іменників, що виражають дію.

Тексти лекцій часто містять клішовані вирази, які допомагають побудувати логічність тексту, забезпечити зв'язок з попередніми темами та лекціями, а також залучити аудиторію. Наприклад, фраза «*In the previous lessons we discussed that*» часто використовується на початку лекції, щоб слухачі згадали тему та зміст попередньої лекції і плавно перейшли до нової теми.

Використання емоційної інформації у лекції залежить від лектора. Це необхідно, щоб у процесі комунікації заповнити прогалини у розумінні матеріалу слухачами. Адресант передає знання вербально та невербально, а також подає систему цінностей побічно або безпосередньо через вплив на реципієнта імпліцитної інформації про себе та сферу комунікації.

Емоційна інформація в тексті лекції може ускладнювати точне, абстрактне, логічне та об'єктивне викладення матеріалу. Проте її наявність надає тексту виразності, наприклад, при використанні різних варіантів порядку слів у реченні та композиційних побудовах, що важливо для слухачів лекції (Родик, 2013).

При аналізі різних варіантів перекладу англійських лекцій українською мовою було виявлено, що найбільшу складність для перекладачів становить саме емоційна інформація. У таких випадках перекладачі часто застосовують прийоми «нейтралізації», «згладжування» та «нівелювання» авторського тексту, щоб адекватно передати науковий текст лекції українською мовою без додавання сторонніх стилістичних елементів, які не є характерними для українських лекцій. В англійській мові часто використовуються яскраво забарвлені лексичні одиниці, такі як метафори, метонімії, порівняння, уособлення, епітети, інверсії, фразеологізми та інші. Перенесення цих лексичних елементів може суперечити вимогам українського наукового тексту в цілому. Тому під час перекладу перекладачі часто опускають емоційно забарвлені елементи, оскільки вони ускладнюють «науковий» виклад тексту.

В англійських лекціях також можна зустріти елементи розмовної мови, метафоричну образність та експресивно-оцінні засоби. Це пояснюється прагненням автора бути зрозумілим певній категорії слухачів та забезпечити «доступність» наукового тексту. (Селіванова, 2006: 302).

Вербальними засобами вираження емоційної інформації у лекції можуть бути наступні:

1. Емфатичні (емоційні) елементи: *..., it is ...that, it was until, ...that, as though, mouço*. Наприклад:

For a long time, it was thought that duality can be used in the search for the final, unified theory of physics. – Довгий час вважалося, що двоїстість може бути використана при пошуку остаточної єдиної теорії фізики.

2. Підсилювальні слова, словосполучення та конструкції (наприклад, *do*): в українськомовному тексті посилення передається за допомогою слів *дійсно, насправді, все ж таки same*.

Other interactions do not agree with experiment. – Насправді інші взаємодії не узгоджуються з експериментом.

3. Конструкція *It is ... that (who, which)*, яка передається українською за допомогою підсилювального слова *саме*.

It is interesting to observe that most modern theologians, in the age of the internet, avoid repeating these old and incorrect beliefs and to put them online. – Цікаво зауважити, що більшість саме сучасних богословів в епоху Інтернету уникають повторювати ці старі та невірні переконання та говорити про них в Інтернеті.

4. Стійкі висловлювання *as a result* – «як результат, в результаті», що збігаються в лекціях обох мов (Зарівна, 2011):

As a result, charges are separated on the two sides of the liquid, and a current is generated. – В результаті заряди розподіляються по обидва боки рідини та генерується струм.

5. Порівняння:

Describing light as substance helps in understanding light beams. – Опис світла як речовини допомагає у поданні сутності світлових променів.

Використання порівнянь пояснюється прагненням наочно та детально описати об'єкт, факт, явище, також звернути увагу слухачів на якусь його особливість, специфіку, характеристику тощо.

6. Метафора, найбільшою мірою поширена до створення образності лекції.

Among the pebbles and gravel were several fragments of true volcanic lava, which throw a considerable light on the course of the Arctic current... – Серед дрібного щебеню та гравію також були виявлені уламки вулканічної лави, що суттєво пояснює стан сучасної Антарктики...

7. Метонімія у лекції зустрічається значно рідше. Прикладом може бути метонімія індустрії, що часто використовується в лекціях з технічних дисциплін. Найчастішими еквівалентами під час перекладу є: «підприємство будь-якої галузі промисловості»; «Промислова фірма»; «Представники будь-якої галузі промисловості (фірми)». Наприклад:

Many other colour properties can be used to describe colour, such as lightness, chroma, purity, luma and others. Also, descriptions with four and more parameters. – which then are not independent from each other – are used, especially in the printing industry... – Багато інших кольорових властивостей можуть використовуватися для надання легкості, кольоровості, чистоти, яскравості та інших властивостей. Нанесення кольору

з чотирма і більше параметрами незалежно один від одного використовуються переважно у поліграфічній промисловості...

Як зазначалося раніше, лекція є науковим текстом з вираженою авторською позицією. Мовець/лектор обов'язково використовує оціночні поняття, щоб показати, наскільки важлива тема, факт, предмет або знайдені взаємозв'язки, через що експресивну оцінку отримує і сам предмет опису. Це пов'язано з тим, що автор лекції попередньо аналізує та відбирає науковий матеріал для представлення перед слухачами. Відтак, авторська позиція може бути виражена прямо чи опосередковано у самому тексті лекції.

8. Англomовні лекції відрізняються наявністю питань у назвах. Наприклад, така назва, як *"Whither Electronics?"* (*whither* – «куди?») суперечить нормам науковості української мови, тому з погляду адекватності перекладу доцільно зробити лексико-граматичну трансформацію щоб уникнути емоційності, використовуючи такий варіант перекладу: «Перспективи розвитку електроніки» (Бабич, 2002: 96).

Під час перекладу лекції українською мовою можуть виникнути труднощі: з одного боку, збереження образності може викликати сумніви у слухачів або читачів щодо серйозності та науковості лекції, з іншого боку – сумніви щодо перекладу та компетенції перекладача. Тому необхідно вдаватися до стилістичної нейтралізації та згладжування, щоб зберегти науковість тексту. У таких випадках можна замінювати слова з емоційним забарвленням нейтральними синонімами – простими, короткими словами (Дубенко, 2011), наприклад, *achieve – get, reach; additional – extra, more*, тощо.

Оперативна інформація у тексті лекції виступає спонуканням (закликом) до здійснення певних дій. Вербальні засобами вираження цього виду інформації є (Дайненко, 2002: 110):

– форми дієслівного імперативу:

Let us explore the definition. – Давайте розглянемо визначення.

If the oscillation is properly tuned in frequency, and if the contact detaches properly at the tip, and if you touch the two contacts with a strong grip, you will get a stronger shock than you can stand. – Якщо коливання правильно налаштоване за частотою, контакт правильно від'єднується на наконечнику, і ви торкнетесь двох контактів з міцно рукою, то отримаєте шок сильніший, ніж можете витримати.

– інфінітив зі значенням імперативності:

They had to look for other ways to show that light is electromagnetic in nature. – Їм довелося шукати

інші способи показати, що світло є електромагнітним за своєю природою.

– модальні дієслова:

Nevertheless, for most everyday situations, the actual values are negligibly small, as you may want to check. – Проте для більшості повсякденних ситуацій фактичні значення є мізерними, як ви можете це перевірити.

– дієслівні конструкції зі значенням можливості та необхідності:

The same effect can be produced with an air-filled rubber balloon rubbed on wool. Everybody can deviate water streams without any contact. – Той самий ефект може бути зроблений із заповненим повітрям гумовим балоном, натертим на шерсті. Всі можуть відхилитися від водних потоків без контакту.

– умовний спосіб:

In Hertz's experiment, shown in Figure 53, the receiver is a simple open metal circle; when the wave – more precisely, its magnetic field – arrives, a spark is generated, and the wave is thus detected. – В експерименті Герца, показаному на малюнку 53, приймач являє собою просте відкрите металеве коло; коли виникає хвиля, точніше її магнітне поле, генерується іскра. Так виявляється хвиля.

Імперативність краще виражати у вигляді підсилювальних слів (завжди, ніколи, обов'язково, по, never, nevertheless тощо. п.). Наприклад:

We directly note the main difference between magnetic and electric field lines: magnetic field lines have no beginning and no ends, whereas electric field lines do. – Ми відразу відзначаємо основну відмінність між магнітними та електричними силовими лініями: лінії магнітного поля ніколи не мають початку та кінця на відміну від ліній електричного поля.

Застосування спеціальних питань у спонукальних реченнях часто виражає спонукування з різними цілями, наприклад, для одночасної перевірки знань слухачів.

By the way, why are mirrors frequently used in telescopes, but not in microscopes? – До речі, чому дзеркала часто використовуються у телескопах, але не у мікроскопах?

Крім того, можна зустріти спільні питання, в яких є слова, які спонукають до дії.

Can you find out more? – Чи зможете ви знайти більше?

Загалом, важливо акцентувати, що успішність лекції залежить не тільки від якості перекладу, але

і від багатьох інших факторів, зокрема кваліфікації лектора, підготовленості матеріалу та залученості аудиторії.

Висновки. Лекція як жанр наукового стилю є багатогранним засобом передачі знань, що поєднує інформативність, ілюстративність, інтерактивність та адаптивність. Текст лекції містить три види інформації: когнітивну (фактологічну), емоційну та оперативну, що визначає різні підходи до перекладу такого типу наукового тексту, зокрема:

1) Когнітивна інформація: Відмінними особливостями англomовної лекції є активне використання діалогічних засобів, чітке позначення тематичних зв'язків і переходів за допомогою риторичних питань з метою загострити увагу аудиторії на темі, важливих деталях, акцент на нових поняттях і термінах, систематизація та узагальнення інформації для ясності і чіткості. Для перекладу цього виду інформації в англomовній лекції використовуються терміни, аббревіатури, нейтральна лексика, складні слова та пасивні конструкції, що забезпечують об'єктивність подання інформації та високий рівень абстрактності.

2) Емоційна інформація: Особливості передачі емоційної інформації при перекладі англomовної лекції українською включають наявність емоційних елементів, а також інверсії, використання різних підсилювальних слів, словосполучень і конструкцій, часте вживання порівнянь для наочного та детального опису об'єкта, факту, явища з метою звернути увагу слухачів на його особливості, рідкісне використання уособлення у мові оригіналу, адекватний переклад мовних метафор, наявність авторських метафор для надання аргументації більшій переконливості викладу фактів, адекватний переклад мовних метонімії, переважне опускання контекстуальних метонімії та епітетів шляхом заміни слів із емоційним забарвленням нейтральними синонімами.

3) Оперативна інформація: Оперативна інформація в англо- та українськомовних лекціях зустрічається в таких ситуаціях: звернення до слухачів із спонукуванням до дії (подивитися, спробувати, пояснити тощо), питання до слухачів з метою перевірки знань, ненав'язливий заклик самостійно перевірити факти. Основна мета оперативної інформації – допомогти аудиторії не загубитися в потоці інформації та звертати їх увагу на подану інформацію. Оперативна інформація часто виражається наказовим способом, але може включати і адресанта, і адресата.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н.Д. Стилї, підстилї чи жанри літературної мови. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Слов. Філол.* Чернівці: Рута, 2002. Вип.93. С. 92–101.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
3. Герашенко О. І., Донцова О.М., Вельчева К.М. Практика перекладу наукової та технічної літератури. *Англійська мова та література*. 2015. № 31-32. С. 15–24.
4. Горошкіна О.М., Шутова Л.І. Науковий текст: особливості мови та стилю : навчально-методичний посібник. Луганськ: Світанок, 2013. 138 с.
5. Дайненко Л.А. Основи перекладу. К. : Ельга Ніка-центр, 2002. 203 с.
6. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Вид. 2-е перероб. і допов. Навч. посібник. Вінниця : НОВА КНИГА, 2011. 328 с.
7. Зайцев О.Б. Деякі особливості прагматичної адаптації перекладу англійського наукового тексту. *Вісник ОДУ*. 2001. С. 2–9.
8. Зарівна О. Т. Основні способи та прийоми перекладу науково-технічних текстів у вищих навчальних закладах. *Вісник Чернівецького державного педагогічного університету*. Чернівці, 2011. № 85. С. 97–100.
9. Іванов В.Ф. Текст та інші носії інформації в ЗМК. *Актуальні питання масової комунікації*, 2005. Випуск 3. С. 4. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=374>.
10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : «Нова книга», 2004. 234 с.
11. Родик К. Переклади літератури з іноземних мов українською мовою. *Всесвіт*. 2013. № 7-8. С. 238–252.
12. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. К. : Наука, 2006. 716 с.
13. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. НАН України. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ, 2016. 627 с.

REFERENCES

1. Babych N.D. (2002) Styli, pidstyli chy zhanry literaturnoi movy. [Styles, sub-styles or genres of literary language] *Naukovyi visnyk Chernivets'koho un-tu. Slov. Filol.* Chernivtsi: Ruta – Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Slov. Philol, Chernivtsi: Ruta, 93. 92–101. [in Ukrainian].
2. Batsevych F.S. (2009) *Osnovy komunikativnoi linhvistyky: pidruchnyk*. [Fundamentals of communicative linguistics: a textbook] Kyiv: VTs «Akademii», 376. [in Ukrainian].
3. Herashchenko O. I., Dontsova O.M., Velcheva K.M. (2015) *Praktyka perekladu naukovoї ta tekhnichnoi literatury* [Practice of translation of scientific and technical literature]. *Anhliiska mova ta literatura – English language and literature*. 31-32. 15–24. [in Ukrainian].
4. Horoshkina O.M., Shutova L.I. (2013) *Naukovyi tekst: osoblyvosti movy ta styliu: navchalno-metodychnyi posibnyk* [Scientific text: features of language and style: a study guide]. Luhansk: Svitank, 138. [in Ukrainian].
5. Dainenko L.A. (2002) *Osnovy perekladu* [Fundamentals of translation]. K.: Elha Nika-tsentr, 203. [in Ukrainian].
6. Dubenko O.Iu. (2011) *Porivnialna stylystyka anhliiskoi ta ukrainskoi mov* [Comparative Stylistics of English and Ukrainian]. Vyd. 2-e pererob. i dopov. Navch. posibnyk. Vinnytsia: NOVA KNYHA, 328. [in Ukrainian].
7. Zaitsev O.B. (2001) *Deiaki osoblyvosti prahmatychnoi adaptatsii perekladu anhlo-movnoho naukovoho tekstu* [Some peculiarities of pragmatic adaptation of translation of an English-language scientific text]. *Visnyk ODU*. 2-9. [in Ukrainian].
8. Zarivna O. T. (2011) *Osnovni sposoby ta pryiony perekladu naukovo-tekhnichnykh tekstiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [The main ways and methods of translation of scientific and technical texts in higher educational institutions]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu – Bulletin of Chernihiv State Pedagogical University*. Chernihiv, 85. 97-100. [in Ukrainian].
9. Ivanov V.F. (2005) *Tekst ta inshi nosii informatsii v ZMK* [Text and other media in mass media]. *Aktualni pytannia masovoi komunikatsii – Topical issues of mass communication*, 3. P.4. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=374> [in Ukrainian].
10. Karaban V. I. (2004) *Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylystychni problemy* [Translation of English scientific and technical literature. Grammatical difficulties, lexical, terminological and genre-stylistic problems]. Vinnytsia: “Nova knyha”, 234. [in Ukrainian].
11. Rodyk K. (2013) *Perekłady literatury z inozemnykh mov ukrainskoiu movoiu* [Translations of literature from foreign languages into Ukrainian]. *Vsesvit*. 7-8. 238–252. [in Ukrainian].
12. Selivanova O. (2006) *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: a terminological encyclopaedia]. Poltava: Dovkillia. K.: Nauka, 716. [in Ukrainian].
13. Selihei P. (2016) *Svitlo i tyni naukovoho styliu* [Light and shadows of the scientific style]. NAN Ukrainy. Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni – National Academy of Sciences of Ukraine. A.A. Potebnyi Institute of Linguistics. Kyiv, 627. [in Ukrainian].